

Весна Вучковић, Бранислав Стојановић,
Огњен Младеновић, Петар Милојевић

902.2(497.11)“2020”

ЗАШТИТНА АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА НА ЛОКАЛИТЕТУ ГЛОЖДАК–ДИС У ПАРАЋИНУ 2020. ГОДИНЕ

У самом урбаном језгру Параћина, на локалитету Глождак–ДИС, реализована су током августа и септембра 2020. године заштитна археолошка истраживања,¹ иницирана услед изградње супермаркета ДИС на том простору.

Локалитет Глождак је у стручну литературу као некропола из позног бронзаног доба и дако-гетског периода ушао средином XX века, након првих заштитних археолошких истраживања под руководством Драге и Милутина Гарашанина.² На основу претходних и овогодишњих истраживања простирање локалитета на левој обали Црнице може се само делимично реконструисати. Јужни део локалитета данас је покривен модерним насељем Глождак, али се према плану сонди са поменутих истраживања може са сигурношћу тврдити да се простире јужно од данашње Улице Браће Југовић.³ Истраживања 2018. године утврдила су да се према истоку локалитет простира источно од данашње Улице краља Милутина. Северна и западна граница нису јасно утврђене како је читав овај простор неистражен и прекривен савременом инфраструктуром.

Овогодишњим истраживањима била је обухваћена површина од 1.000 m² у оквиру катастарских парцела 2401/7 и 2403/35, подељена на два сектора.

Сектор 1 обухватао је широки ископ димензија 30x30m (900m²) у источном делу локалитета (Слика 1), док је Сектор 2, у западном делу локалитета, обухватао мањи ископ, димензија 10x10m (100m²).

Неопходно је нагласити да су парцеле предвиђене за истраживање средином прошлог века припадале ужем кругу Цигларско-црепарског предузећа Неимар, те је културни слој у великој мери поремећен рецентним укопима насталим услед изградње различитих објеката и експлоатације земље за његове потребе.

Сл. 1 Сектори 1 (у првом плану) и 2 (у другом плану).

У оквиру Сектора 1 истраживања су се одвијала у широком ископу (30x30m), одвајањем стратиграфских јединица (културних и геолошких слојева) и археолошких објеката. Дефинисане су укупно четири стратиграфске јединице, један културни и три геолошка слоја. Културни слој, слој мрке компактне земље дебљине до 20cm, делимично је оштећен, односно уклоњен поменутих радовима који су се одвијали на овим просторима. На основу покретних налаза (уломци керамике, налази новца) и археолошких објеката који су дефинисани приликом истраживања овај слој фактички представља слој укопавања из дако-римског периода. Овом периоду припада Објекат 1 (Слика 2), јама неправилног облика, равних зидова, димензија 2,4 x 2,7m и дубине 1,2m. Овај објекат пружио је обиље покретног археолошког материјала, уаомака керамике, животињских костију, налаза од различитих метала и остатке поднице, што оставља

¹ Истраживањима су руководили Бранислав Стојановић и Весна Вучковић у име Завичајног музеја у Параћину и Војислав Филиповић из Археолошког института у Београду. У истраживањима су учествовали археолози Петар Милојевић, Огњен Младеновић, Филип Стефановић, Мирко Вранић и Душан Каличанин, као и студенти Александар Вељановић, Николина Манојловић, Теодора Ђорђевић и Иван Илић.

² Д. Гарашанин, *Ка проблему њоља са урнама у Србији*, Зборник радова Народног музеја I, Београд 1958, 297–308; Д. Garašanin, *Paraćin, Gloždar – nekropola bronzanog i latenskog perioda*, Arheološki pregled 4, Ljubljana 1962, 62–64; Д. Garašanin, „Osvrt na problem kontinuiteta na dako-getskoj nekropoli Gloždar u Paraćinu“, у *VI kongres arheologa Jugoslavije*, уг. Ј. Todorović, Ljubljana 1964, 79–87; Д. Гарашанин, *Miscellanea Illyrica IV. Нови гробни налази из Параћина и њочешак периода њрелаз из бронзаног и њвоздено доба у Поморављу*, Зборник радова Народног музеја VI, Београд 1970, 115–128; П. Поповић, „Глождак у Параћину – дачка некропола I века н.е.“, у *Раг Драјослава Срејовића на истраживању античке археологије*, ур. Н. Тасић, Крагујевац 2003, 259–268.

³ Д. Гарашанин, *Miscellanea Illyrica IV. Нови гробни налази из Параћина и њочешак периода њрелаз из бронзаног и њвоздено доба у Поморављу*, Зборник радова Народног музеја VI, Београд 1970, 128.

Сл. 2 Објекат 1 приликом пражњења.

Сл. 3 Геолошки слојеви у Сектору 1.

простора за његову даљу интерпретацију, посебно имајући у виду сложену унутрашњу стратиграфију.

У источном делу Сектора 1 истражена је већа концентрација уломака керамике, животињских костију и кремених алатки и одбитака, на простору димензија 3,4 x 2,5m, означена као Објекат 7. Ова концентрација лежала је на самом дну поменутог културног слоја, односно на прелазу ка геолошким слојевима. Њен положај, вероватно секундаран, и недостатак целине којој би могла да припада отежавају њену интерпретацију, посебно имајући у виду да се уломци керамике на основу стилских и типолошких карактеристика могу довести у везу с периодом касног енеолита (Бубањ–Хум II), који досада није регистрован на ужој или широј територији Параћина.

Преостале стратиграфске јединице, односно геолошки слојеви, фактички представљају слојеве настале периодичним плављењем и меандрирањем реке Црнице (Слика 3). У готово 2m наслојавања смењују се слојеви црвене песковите земље и речног шљунка, праћени слојем крупног шљунка и жутог песка који представља границу појављивања подземне воде. У слојевима шљунка забележили смо спорадично појављивање уломака

керамике позног бронзаног доба, који су ту без сумње доспели секундарно.

У Сектору 2 истраживања су се одвијала у оквиру пробне сонде димензија 2x10m, оријентације исток–запад. Овакав вид истраживања предвиђен је услед сумње да је културни слој регистрован у оквиру Сектора 1 (мрка компактна земља) на овом простору у потпуности девестиран рецентним радовима, што се показало тачним. Приликом истраживања регистровани су само незнатни трагови културног слоја, који је и на овом делу локалитета праћен геолошким слојевима, док су у самој сонди откривени остаци рецентне архитектуре.

Овогодишња заштитна археолошка истраживања потврдила су и допунила слику о културној стратиграфији Параћина, како је поред раније регистрованих хоризоната (неолитског, бронзано-допског, гвоздено-допског, дако-римског) издвојен и покретни археолошки материјал касног енеолита. Налази остатака стамбене архитектуре и различитих предмета свакодневне употребе указују на то да се поред некропола истражених на овом простору може рачунати и на постојање праисторијских насеља.